

ABSTRAKT

Práce vychází z dlouholetého zájmu jejího autora o litevskou hudbu a zvláště o tvorbu Broniusa Kutavičiuse (*1932). Představuje pokus o interdisciplinární uchopení vztahu hudby a textu v dílech tohoto skladatele komponovaných na slova litevského básníka Sigitase Gedy (1943–2008). Problematikou tohoto vztahu v případě uvedených autorů se většinou zabývala jen muzikologie, přičemž textovou složku pojednávala spíše okrajově.

Na dlouholetý tvůrčí kontakt obou autorů (vzhledem k nemalému množství děl a k jistým specifickým tohoto kontaktu hovoříme o „fenoménu Bronius Kutavičius – Sigitas Geda“) je v práci nahlíženo jako na významný mnohohrstevnatý jev litevské kultury druhé poloviny 20. století, a to z více perspektiv. Postupovali jsme od obecnějších kulturněhistorických otázek přes – více či méně schematické – pojednání o tvorbě každého z obou autorů zvlášť až k podrobnějším popisům vybraných Kutavičiusových vokálně-instrumentálních děl na Gedova slova.

Vokálně-instrumentální hudbu lze označit za plně rozvinutý průnik dvou uměleckých druhů – hudby a literatury (plně rozvinutý proto, že obě umění operují v této interakci se zvukovým materiálem); zhudebněný verbální text se však primárně stává hudbou. Z tohoto důvodu je v práci akcentována osobnost skladatele a hudební kontext jeho tvorby. Bylo konstatováno, že ačkoli Bronius Kutavičius komponuje na texty různých literátů, poezie Sigitase Gedy v jeho skladbách dominuje, a to zvláště v těch dílech, které vykazují „litevský“ charakter. Za jisté predispozice tohoto tvůrčího kontaktu jsme označili rysy příznačné pro oba autory: 1/ litevský venkovský původ, s ním související úcta k přírodě a zemi, zakořeněnost v tradicích a jejich bohaté využití v tvorbě, 2/ obdiv k Litvě, k její historii, folklóru a mytologii, zároveň otevřenost vůči jiným starobylým kulturám a vstřebávání jejich vlivů, 3/ snaha o tvůrčí propojení tradic s moderností, 4/ tvůrčí začátky ve stejné době, povědomí jednoho autora o druhém, 5/ odmítavý postoj vůči sovětskému systému a sovětské estetice, 6/ inklinování k postmodernímu pojetí tvorby (na intuitivní bázi), 7/ fascinace Kutavičiuse coby skladatele slovem resp. „hudebnost“ Gedovy poezie.

Při popisu několika děl (dvě písně z cyklu *Beránčí stopy*, *Malé představení*, oratoria *Poslední pohanské obřady* a *Magický kruh sanskrty*, dvě závěrečné věty ze symfonie *Epitaf uplynulému času*), jejichž výběr jsme opřeli o důležitost kompozic v Kutavičiusově tvorbě, žánrovou pestrost, rozmanitost z hlediska přístupu skladatele k textům a dataci vzniku

skladeb, jsme se pokusili nalézt a konkretizovat základní aspekty tvůrčího kontaktu Bronius Kutavičius a Sigitas Gedy ve vlastních strukturách vokálně-instrumentálních skladeb.

KLÍČOVÁ SLOVA

interdisciplinarita – vztah hudby a slova – litevská hudba – litevská poezie – Bronius Kutavičius – Sigitas Geda

ABSTRACT

This thesis is based on the long-term interest of its author in Lithuanian music and especially in the creation of Bronius Kutavičius (*1932). It is an attempt for interdisciplinary appreciation of the relationship between music and text in works composed by this musician on poetry written by the Lithuanian poet Sigitas Geda (1943-2008). The issue of such a relationship in the case of these two authors has been mostly reflected only by Musicology, which, however, dealt with the text component only marginally.

The long-lasting creative contact between both authors (due to the considerable amount of works and certain specifics of this relationship we are talking about the “Bronius Kutavičius – Sigitas Geda phenomenon”) is seen in the thesis as an important multi-layered phenomenon of Lithuanian culture in the second half of the 20th century which is viewed from multiple perspectives. We proceeded from more general cultural-historical issues through the – more or less schematic – treatise on the creation of each of the two authors individually, up to the detailed descriptions of selected Kutavičius’ vocal-instrumental works composed on Geda’s words.

Vocal-instrumental music can be described as a fully developed intersection of two types of art – music and literature (fully developed meaning that both arts work with audio material in this interaction), however, musicalized verbal texts become primarily music. For this reason, the thesis highlighted the composer’s personality and musical context of his creation. It was noted that although Bronius Kutavičius composes on texts by various authors, poetry of Sigitas Geda dominates in his compositions, especially in works that show “Lithuanian” character. We identified several characteristics as certain predispositions to this creative contact between the two authors: 1/ Lithuanian rural origin and related respect for the Nature and Earth, rootedness in traditions and their rich utilization in the creation, 2/ admiration for Lithuania, for its history, folklore and mythology, and also openness to other ancient cultures and absorption of their influence, 3/ effort to creatively combine tradition with modernity, 4/ creative beginnings in the same historical period, awareness of one author about the other, 5/ disapproving attitude towards the Soviet system and socrealistic aesthetics, 6/ inclination to the postmodern concept of creation (on an intuitive basis), 7/ fascination of Kutavičius as a composer by the words and “music” in Geda’s poetry.

When describing specific works (two songs from *The Lamb’s Footsteps* cycle, *Small Performance*, *The Last Pagan Rites* oratorio, *The Magic Sanskrit Circle* and two last

movements from the *Epitaph for Passing Time* symphony) selected according to the importance of the compositions in Kutavičius' creation, genre variety, diversity in terms of the composer's approach to texts and dating of the works, we tried to identify and concretize the basic aspects of the creative contact between Bronius Kutavičius and Sigitas Geda in the very structures of the vocal-instrumental compositions.

KEY WORDS

interdisciplinarity – relationship of music and words – Lithuanian music – Lithuanian poetry – Bronius Kutavičius – Sigitas Geda